

Document	Archeologische Quickscan		
Plangebied	Overspoor 80, Nibbixwoud, gemeente Medemblik		
Adviesnummer	18193		
Opsteller(s)	A.S. de Groot (archeoloog) & C.M. Soonius (senior archeoloog)		
Datum	23-10-2018		

Advies	Archeologie-vriendelijk bouwen		
Vervoltraject	Zie 6. Advies. Archeologie West-Friesland verzoekt om spoedig overleg te plegen met de initiatiefnemer om verdere stappen door te nemen.		
	C.M. Soonius (senior archeoloog)	06-25272867	

Archeologische Quickscan

1. Inleiding

Op verzoek van de gemeente Medemblik (contactpersoon: dhr. P. Meester) is gekeken naar het aspect archeologie met betrekking tot het uitbreiden van kassen en de aanleg van een zonneboilerveld, aansluitend aan het perceel Overspoor 80 in Nibbixwoud, gemeente Medemblik (afb. 1).

Het totale plangebied heeft een oppervlakte van ca. 115.000 m² (afb. 2). In het noordelijke gedeelte is al een kas aanwezig. Verder bestaat het plangebied op dit moment uit agrarische cultuurgrond. Tussen de agrarische percelen liggen diverse sloten.

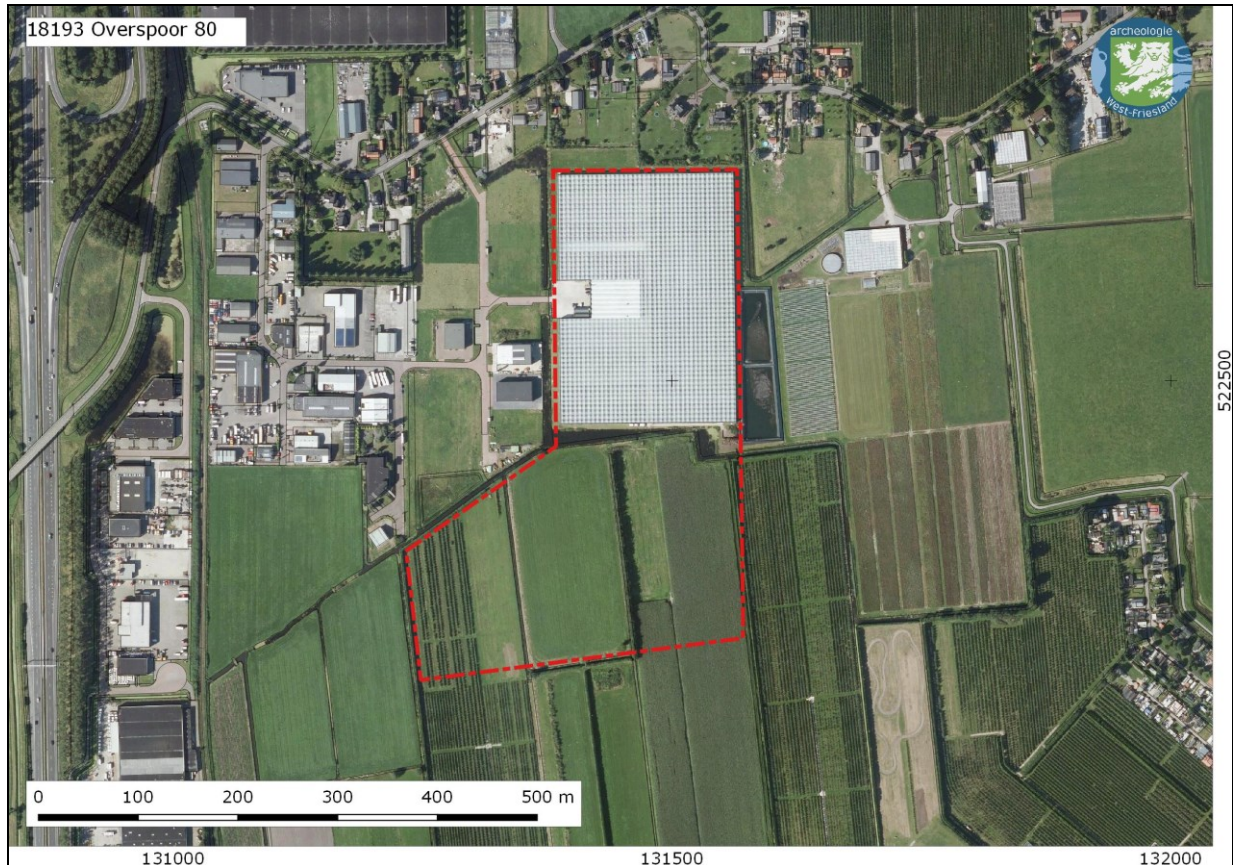
De nieuwe kassen zullen worden gefundeerd met betoonpaaltjes op poeren en pulspalen. Deze worden om en om, om de 9,6 m ingegraven. De betopalen met poeren worden tot een diepte van 96 cm onder het maaiveld ingegraven. De pulspalen komen tot ca. 150 cm onder het maaiveld te liggen. De totale uitbreiding van de kassen bedraagt ca. 35.500 m².

Om de bouw van de kassen te kunnen realiseren worden een aantal sloten gedempt. Rondom de nieuwe kas wordt een nieuwe sloot gegraven (afb. 3). De oppervlakte van deze sloot zal op ongeveer 3.700 m² komen.

Voor het zonneboilerveld geldt dat de funderingspalen om de ca. 3,6 m ca. 3,2 m onder het maaiveld worden ingegraven. De totale oppervlakte van het zonneboilerveld bedraagt ongeveer 20.000 m².

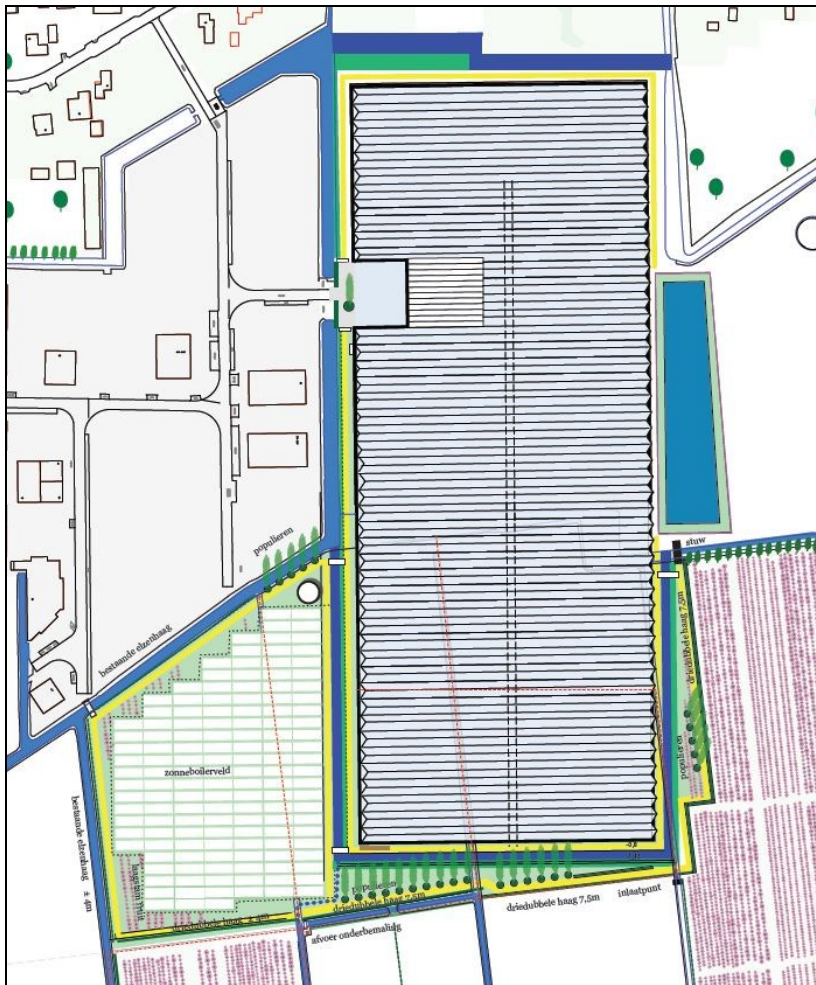
Ten noorden van het zonneboilerveld wordt een trafohuis gebouwd van 70,8 m². Onder dit gebouw komt ook een kelder te liggen van ca. 46 m². De onderzijde van de kelder komt op 4 m onder het maaiveld te liggen. Naast het trafohuis zal een buffervat komen met een diameter van ca. 14 m.

Ten behoeve het voorontwerp bestemmingsplan Overspoor-Oost Fase II is in 2014 een archeologische quickscan opgesteld door Archeologie West-Friesland. Dit advies betreft het zuidelijke gedeelte van het plangebied. In 2014 werd geadviseerd om een bureauonderzoek en een verkennend booronderzoek uit te voeren ter controle van de hoge archeologische verwachting.¹

Afbeelding 1. De ligging van het plangebied (rode stippellijn) op een luchtfoto (Bron: PDOK)

¹ Soonius 2014.

Afbeelding 2. Overzichtskaat van de uitbreidingsplannen voor de locatie Overspoor 80.

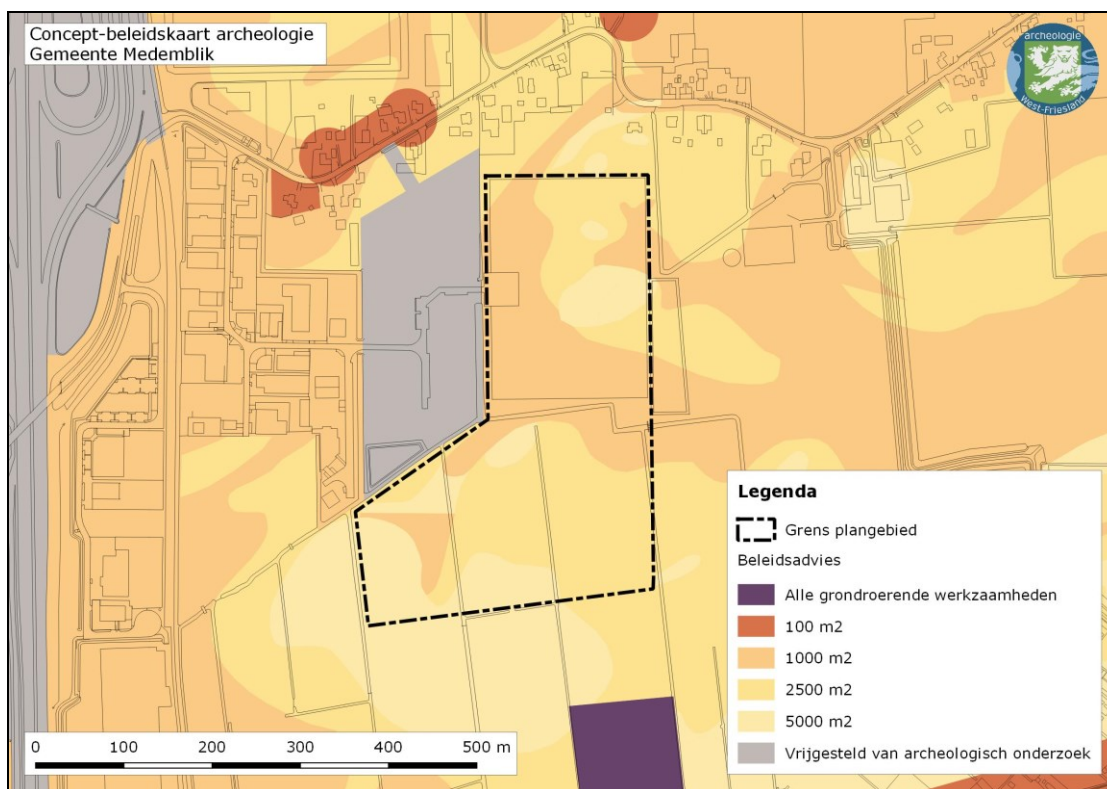

Afbeelding 3. De te graven sloten (in blauw) rondom de nieuwe kas.

2. Bestemmingsplan en concept-beleidskaart archeologie

Op de locatie van de bestaande kas geldt het bestemmingsplan Dorpskernen IV (vastgesteld 29-09-2016 en een dubbelbestemming Waarde – Archeologie 3. Hierbij dient rekening te worden gehouden met het aspect archeologie bij ingrepen groter dan 500 m² en dieper dan 40 cm.² Voor de rest van het plangebied, ten zuiden van de bestaande kas, geldt het bestemmingsplan Buitengebied (vastgesteld 22-02-2018). Ook hier heeft het terrein een dubbelbestemming Waarde – Archeologie 3 toegekend gekregen met een vrijstellingsgrens van 500 m² en 40 cm.³

Archeologie West-Friesland heeft voor de gemeente Medemblik een concept-beleidskaart archeologie ontwikkeld (afb. 4). Deze concept-beleidskaart ligt ter goedkeuring bij de gemeente. Een gedeelte van het plangebied heeft een hoge archeologische verwachting voor vindplaatsen uit de prehistorie. Hierbij hoort een vrijstellingsgrens van 1.000 m². Binnen het plangebied bevindt zich ook een gebied met een middelhoge tot hoge archeologische verwachting, aangegeven in donkergeel, en een gebied met een middelhoge tot lage archeologische verwachting, aangegeven in lichtgeel. Bij deze verwachtingen horen vrijstellingsgrenzen van 2.500 m² en 5.000 m². De oppervlakte van het plangebied overschrijdt alle vrijstellingsgrenzen gehanteerd in de concept-beleidskaart en de bestemmingsplannen.

Afbeelding 4. De ligging van het plangebied (zwarte stippellijn) op de concept-beleidskaart archeologie van de gemeente Medemblik.

3. Cultuurhistorische achtergrond

Voor het bepalen van de aanwezigheid van bewoningsresten uit de Nieuwe Tijd kan gebruik worden gemaakt van historisch kaartmateriaal. Op de kaart van Dou (1651-1654) staat geen bebouwing aangegeven binnen het plangebied (afb. 5). Op de kadastrale minuutkaart uit 1823-1826 is

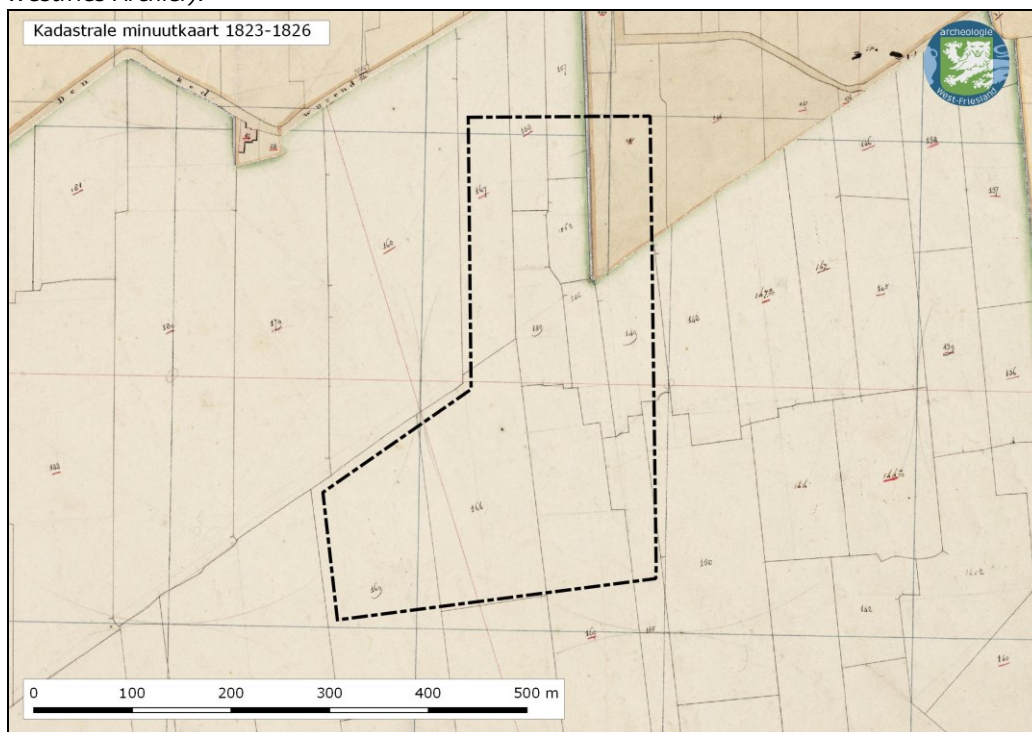
² NL.IMRO.0420.BPHDorpskernenIV-VA01.

³ NL.IMRO.0420.14410105-VA01.

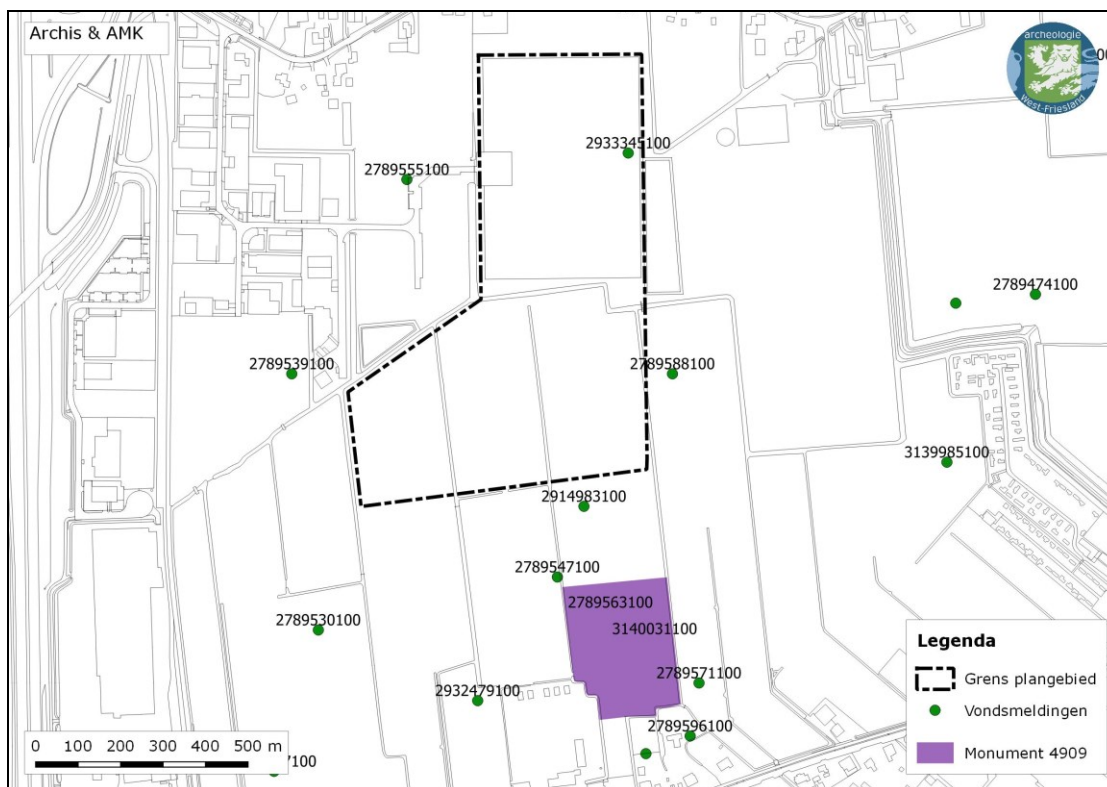
eveneens geen bebouwing zichtbaar op de locatie van het plangebied (afb. 6). Wel is te zien dat de percelering in het zuidelijke gedeelte nog grotendeels overeen komt met de huidige perceelindeling. Er kan geconcludeerd worden dat er een lage verwachting geldt voor bewoningssporen uit de Nieuwe Tijd.

Afbeelding 5. De globale ligging van het plangebied (zwarte cirkel) op de kaart van Dou (1651-1654, Collectie Westfries Archief).

Afbeelding 6. De ligging van het plangebied Overspoor 80 (zwarte stippellijn) op de kadastrale minuutkaart uit 1823-1826.

Afbeelding 7. De ligging van het plangebied (zwarte stippellijn) ten opzichte van Archis vondstmeldingen en de Archeologische Monumenten Kaart (AMK).

4. Archeologische en geologische bronnen

Ten zuiden van het plangebied ligt een terrein van zeer hoge archeologische waarde (afb. 6, monumentnummer 4909). Op basis van de aangetroffen vondsten in de cultuurlaag dateren de resten vermoedelijk uit de Vroege Bronstijd, maar een datering uit het Laat-Neolithicum valt ook niet uit te sluiten. In ARCHIS staan in de directe omgeving vondstmeldingen geregistreerd. Het vondstmateriaal dateert uit het Laat Neolithicum, de Bronstijd en de Middeleeuwen (afb. 7). Eén van de meldingen ligt binnen het plangebied (Archisnummer 2933345100). Dit betreft kogelpotaardewerk uit de Late Middeleeuwen. Vlak naast het plangebied is Paffrath aardewerk, Pingsdorf aardewerk en Proto-steengoed uit de Late Middeleeuwen aangetroffen (Archisnummer 2789588100). Net ten zuiden van het plangebied is aardewerk uit de 11de eeuw gevonden (Archisnummer 2914983100). Het middeleeuwse aardewerk kan met bemesting op de akkers gekomen zijn. Op basis van de historische ontwikkeling van dit deel van de gemeente worden geen huisplaatsen uit de Middeleeuwen verwacht.

In het kader van het onderzoeksproject 'Farmers of the Coast' zijn paleogeografische kaarten vervaardigd.⁴ Deze kaarten hebben een schaal van 1:100.000 en zijn dus minder goed op perceelsniveau te gebruiken (afb. 8). Het eerste kaartbeeld laat het landschap rond 2250 voor Chr. zien. In deze periode bestond West-Friesland nog grotendeels uit een krek- en kommenlandschap. In de gemeente Medemblik is in deze periode gewoond, o.a. ter hoogte van de Noorderboekert. Grote delen van dit landschap zijn in de periode erna geërodeerd en afgedekt met klei. Het tweede kaartbeeld laat de periode rond 1500 voor Chr. zien. West-Friesland was een hoog opgeslibd kwelderlandschap (dat buiten de invloed van stormvloed en lag) waar van ca. 1500 tot 1000 voor Chr. intensief is gewoond. Rond 900 voor Chr. vernatte het landschap (door sluiting van het zeegat van Bergen) en ontstonden binnenmeren en raakte West-Friesland langzaam begroeid met veen.

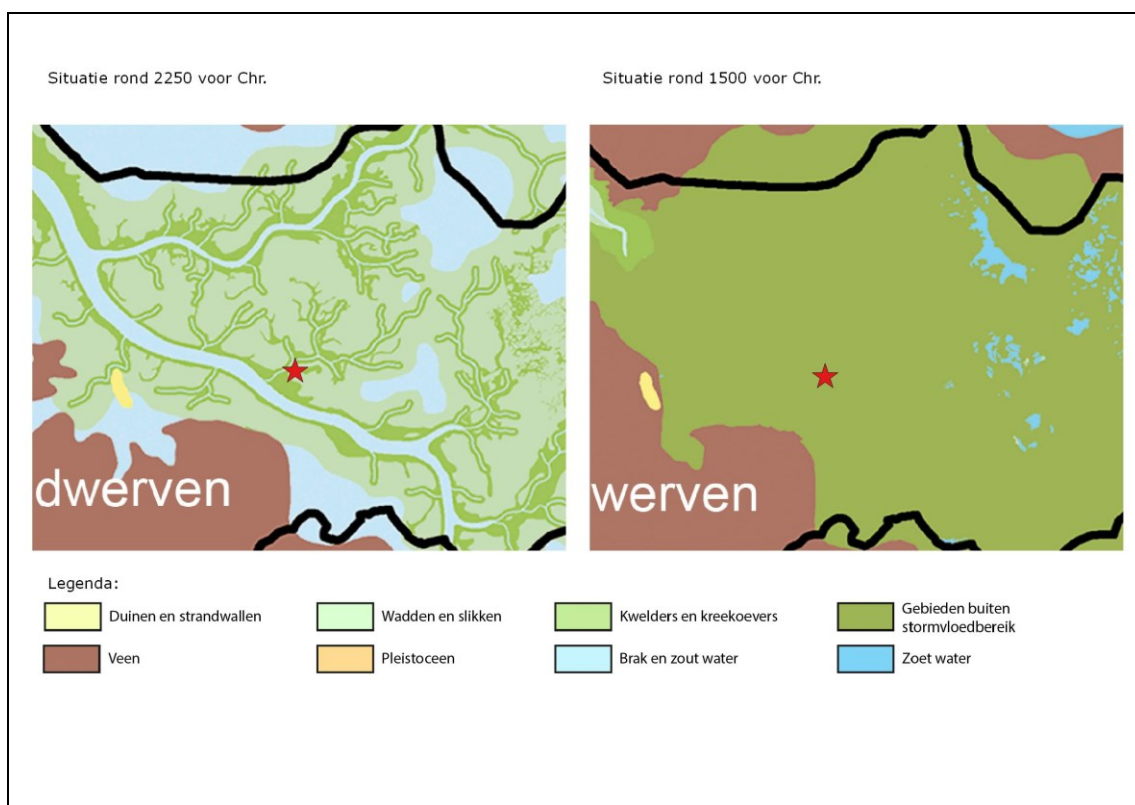
⁴ Van Zijverden 2017.

Pas rond 1100 na Chr. is dit deel van de gemeente Medemblik weer opnieuw in gebruik genomen. Door de veenontginningen is het veen weer geheel verdwenen. Hierdoor ligt het prehistorische landschap praktisch aan het oppervlak. Middeleeuwse bewoning bevindt zich ter hoogte van de Oosteinderweg (Nibbixwoud) in het zuiden en de Wijzend in het noorden. Op basis van de historisch-geografische ontwikkeling geldt een lage archeologische verwachting voor huisplaatsen uit de Middeleeuwen.

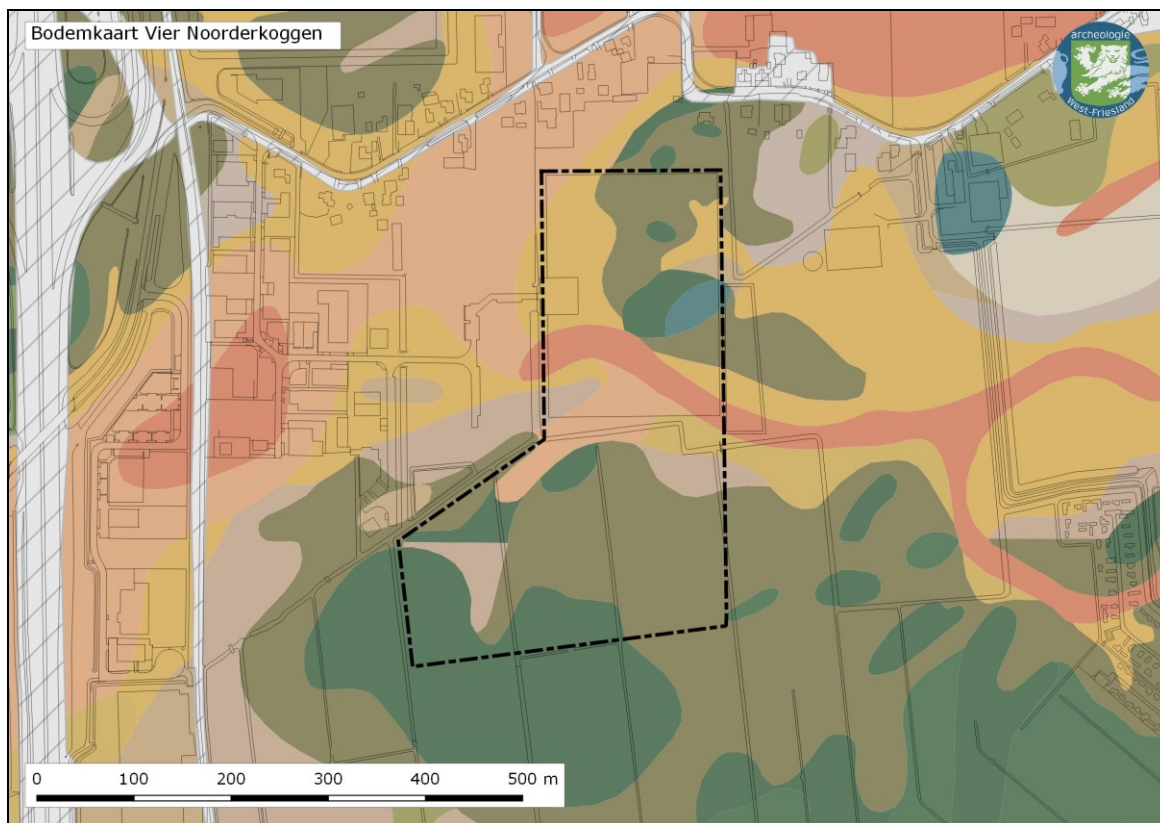
Op basis van de bodemtypes in combinatie met het AHN, de bekende vindplaatsen en de paleogeografische kaarten kan een uitspraak gedaan worden naar de te verwachten archeologische vindplaatsen uit de prehistorie.

Op de bodemkaart van de Vier Noorder Koggen is te zien dat het plangebied valt in een gebied met allerlei verschillende bodemaanduidingen (afb. 9). In de regel geldt dat hoe zwaarder de textuur van de bodem, hoe kleiner de kans op bewoning in de prehistorie. De bodemkaart van de Vier Noorder Koggen is morfogenetisch van opbouw. Dat betekent dat de geulen, kwelders en kommen zichtbaar zijn op deze bodemkaart. Deze verschillen in textuur zijn omgezet naar archeologische verwachtingen. Onderzoek in Enkhuizen Kadijken heeft echter uitgewezen dat de kleiige kwelders in dat deel van West-Friesland bewoond zijn geweest in de Midden-Bronstijd.

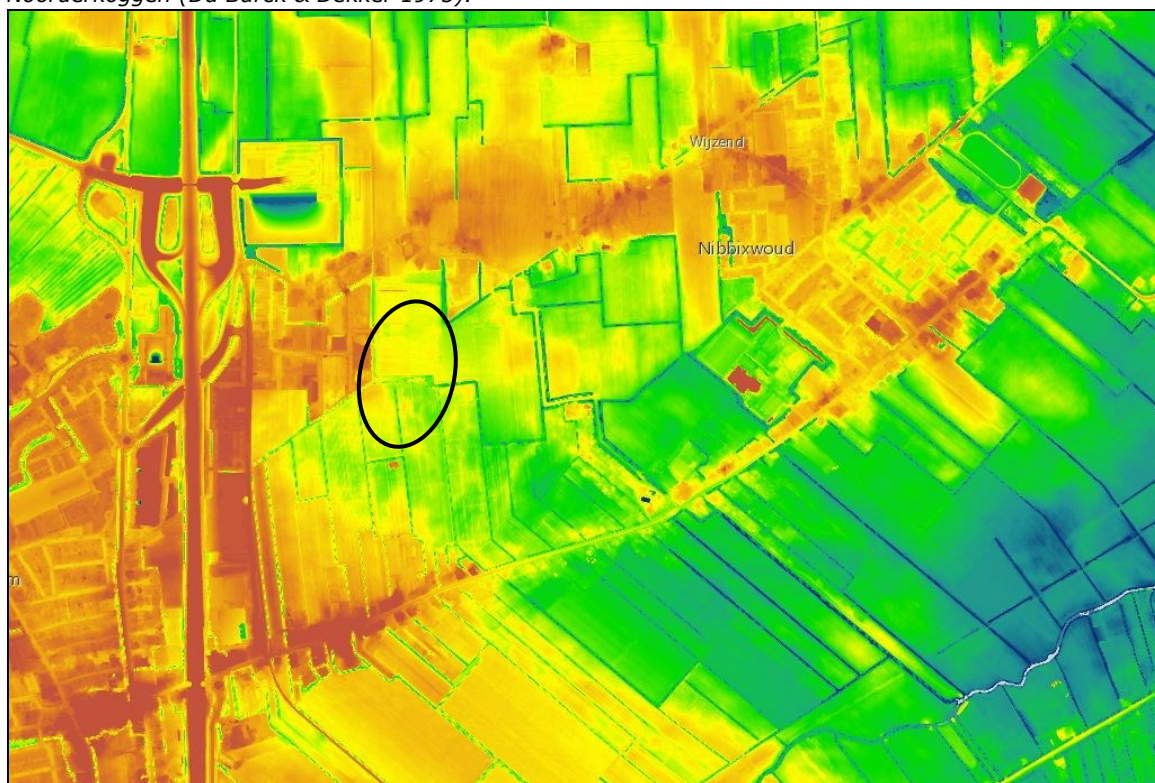
Op het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN2) is te zien dat het plangebied ligt ingeklemd tussen twee grote geulen (afb. 10). Door de ligging tussen deze geulen is de kans groot dat de oudere landschappen (met bewoning uit het Laat-Neolithicum en/of de Vroege Bronstijd) bewaard zijn gebleven. De oranje en gele kleuren komen overeen met de zanden en zavels (lichte, goed bewerkbare gronden) en de groene kleuren met de kleien.

Afbeelding 8. Globale ligging plangebied (rode ster) op paleogeografische kaarten (bron: van Zijverden 2017).

Afbeelding 9. De locatie van het plangebied (zwarte stippellijn) op de bodemkaart de Vier Noorderkoggen (Du Burck & Dekker 1975).

Afbeelding 10. De globale ligging van het plangebied (zwarte cirkel) op het Actueel Hoogtebestand Nederland 3 (www.ahn.nl).

5. Conclusie

Het staat in de planning om aansluitend aan het perceel Overspoor 80 in Nibbixwoud ca. 35.500 m² aan kassen bij te bouwen en een zonneboilerveld van ca. 20.000 m² aan te leggen. Het plangebied overschrijdt de vrijstellingsgrenzen uit de geldende bestemmingsplannen en de concept-beleidskaart archeologie. Voor de te bouwen kassen geldt echter dat deze redelijk licht worden gefundeerd met paaltjes om de 9,6 m. De funderingspalen voor de zonnecollectoren zullen ongeveer om de 3,6 m in de grond worden geplaatst.

Op basis van de bodemkaart, paleografische kaarten, de hoogtekaart en archeologische bronnen kan worden geconcludeerd dat binnen het plangebied een middelhoge tot hoge verwachting geldt voor vindplaatsen uit het Neolithicum en een hoge verwachting voor vindplaatsen uit de Bronstijd. Op basis van historisch kaartmateriaal en de historische ontwikkeling geldt binnen het plangebied een lage verwachting voor vindplaatsen uit de Late Middeleeuwen en Nieuwe Tijd.

6. Advies

Vanuit het gemeentelijk beleid wordt geadviseerd om archeologie-vriendelijk te bouwen, dat wil zeggen de bodem niet onevenredig te verstoren. Een archeologie-vriendelijk bouwplan kan worden voorgelegd aan de gemeente. Het archeologie-vriendelijke bouwplan dient te worden gekeurd door Archeologie West-Friesland. Gezien de ligging van het plangebied in het buitengebied is dit goed mogelijk.

Een niet archeologie-vriendelijk bouwplan houdt in dat de huidige situatie van de bodem onevenredig zal worden verstoord tijdens het bouwproces. Onder bodemverstoring wordt verstaan:

- het verwijderen van muurwerk uit de bodem, hier onder vallen ook funderingen en palen van de bestaande bebouwing vanaf de vrijstellingsdiepte gemeten vanaf het bestaande maaiveld;
- afgraven van de bovengrond ten behoeve van het bouwrijp maken van de gronden;
- het aanbrengen van een dicht gesteld palenplan;
- bodemsaneringen, tijdelijke uitplaatsing van vervuilde grond;
- sloten en andere ingraven.

Ligt het in de planning om één of meerdere van bovenstaande bodemversturende werkzaamheden tijdens het project uit te voeren, dan wordt het bouwproject als niet archeologie-vriendelijk geclassificeerd en dient nader archeologisch onderzoek te worden uitgevoerd. Hieronder wordt gespecificeerd wat dit betekent voor de verschillende voorgenomen ingrepen:

- De gebruikelijke lichte fundering van de kassen en het zonneboilerveld is acceptabel mits de funderingspalen worden geheid vanaf maaiveld en in een palengrid dat het mogelijk maakt in de toekomst nog archeologisch onderzoek uit te voeren;
- Het trafohuis met kelder classificeert niet als archeologie-vriendelijk, maar gezien de geringe oppervlakte van de kelder (ca. 46 m²) adviseert Archeologie West-Friesland deze ingreep vrij te geven met betrekking tot het aspect archeologie. De geldende vrijstellingsgrens wordt niet overschreden. Ditzelfde geldt voor het naastgelegen buffervat. Deze krijgt een diameter van ca. 14 m (en dus een oppervlakte van ca. 154 m²);
- Ook het graven van de sloten is een niet archeologie-vriendelijke ingreep. De nieuwe sloten zullen een oppervlakte van ca. 3.700 m² zullen krijgen, maar hiervan valt ca. 1.000 m² op de concept-beleidskaart archeologie binnen een terrein met een vrijstellingsgrens van 5.000 m². Archeologie West-Friesland adviseert deze ingreep vrij te geven onder voorwaarde dat de grond uit de te graven sloten wordt hergebruikt bij de te dempen sloten. In dat geval worden de archeologische waarden door de ingreep niet onevenredig geschaad.

Het archeologie-vriendelijke bouwplan dient te worden vastgelegd en opgenomen in het bouwdoossier van de gemeente om duurzaam behoud van de eventueel aanwezige archeologische resten in de toekomst te waarborgen. Dit betekent bijvoorbeeld dat bij sloop van de nu aan te leggen bebouwing geen funderingspalen getrokken kunnen worden.

Archeologie West-Friesland verzoekt om spoedig overleg te plegen met de initiatiefnemer om afspraken over het vervolgtraject te maken (C.M. Soonius, 06-25272867).

7. Bronnen

AHN3 (www.ahn.nl)

Archis 3.0

Burck, P. du & L.W. Dekker, 1975. De bodemgesteldheid van de Vier Noorder Koggen. *Stibokarapport* 972, Stichting voor Bodemkartering, Wageningen.

Soonius, C.M. & J. van Leeuwen, 2017. Toelichting Beleidskaart Archeologie gemeente Medemblik. *West-Friese Archeologische Notities* 6. Archeologie West-Friesland, Hoorn.

Vos, P. & S. de Vries 2013: 2e generatie palaeogeografische kaarten van Nederland (versie 2.0). Deltares, Utrecht. Op 20-04-2017 gedownload van www.archeologieinnederland.nl.

Westfries Archief

Zijverden, W.K. van, 2017. *After the deluge. A palaeogeographical reconstruction of Bronze Age West-Frisia (2000-800 BC)*, Proefschrift Universiteit Leiden, Leiden.

8. Geldigheid

Indien de (bodemroerende) plannen voor dit project worden gewijzigd na advisering, dan dienen de nieuwe plannen te worden voorgelegd aan Archeologie West-Friesland, zodat deze opnieuw kunnen worden beoordeeld. Het voorgaande advies vervalt daarmee.

Deze archeologische quickscan heeft een geldigheid van **2 jaar**. Na verloop van deze periode wordt het advies ongeldig en dient bij ontwikkelingen een nieuw archeologisch advies te worden aangevraagd. Dit geldt ook voor ongewijzigde bouwplannen.

Bovenstaand archeologisch advies is daarmee geldig tot:

22-10-2020